

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 131 Klasik Mantık

8. HAFTA:

Geçerli Tasım Biçimleri:

Geçerli tasım biçimleri sözünü ettiğimiz kurallar doğrultusunda türetilir.

Birinci tasım biçiminin geçerli kalıpları:

Barbara, Celarent, Darii, Ferio

İkinci tasım biçiminin geçerli kalıpları:

Camestres, Baroco, Cesare, Festino

Üçüncü tasım biçiminin geçerli kalıpları:

Darapti, Datisi, Felapton, Ferison, Disamis, Bocardo

Dördüncü tasım biçiminin geçerli kalıpları:

Bramantip, Camenes, Fesapo, Fresison, Dimaris

Örnekler:

Barbara: Bütün insanlar ölümlüdür.

Sokrates insandır.

O halde sokrates insandır.

Cesare: Hiçbir melek ölümlü değildir.

Bütün insanlar ölümlüdür.

Hiçbir insan melek değildir.

Kategorik tasımlar dışında başka türden geçerli tasım kalıpları daha vardır:

Kořullu Tasımlar: Büyük öncülün koşullu önermeden, küçük öncülün kategorik önermeden oluştuğu tasım biçimidir. İki geçerli biçimi vardır.

Modus ponens:

Hava güzelse, güneř vardır.

Hava güzeldir.

O halde, güneř vardır.

Modus tollens:

Hava güzelse, güneř vardır.

Güneř yoktur.

O halde, hava güzel değildir.

Ayrık Tasımlar:

Yine iki geçerli türü vardır.

Modus ponendo tollens

Modus tollendo ponens

Bu akıl yürütme biçimleri de dedüktüf çıkarımlar olduğundan sonuç öncülleri zorunlu olarak izler. Aksi düşünülemez.

Dilemmalar:

Temelde dört tür dilemma vardır, ancak her biri dedüktif olduğundan sonuçlar da seçeneklere bağlı olarak zorunlu olan seçenekleri ortaya koyarak bir çıkılmaz olarak zorunluluğa işaret eder. Özdeşlik ilkesinin ifadeleri bu şekilde ifade edilerek türetimler yapılabilir.

Basit yapıcı dilema

Basit yıkıcı dilema

Karmaşık yapıcı dilema

Karmaşık yıkıcı dilema

Çoklu Tasım Biçimleri (Sorites): Öncül sayısının ikiden fazla olduğu tasımlardır.

Entime: Önermelerinden birinin gizlendiği tasım biçimidir. Gündelik yaşamdaki akıl yürütmelerde sıklıkla kullanılır.